

Pogány György

Arany János nagyszalontai könyvtárának katalógusa

Arany János hagyatéka különféle határon inneni és határon túli közgyűjteményekben található, ugyanakkor egy nagyon értékes része ma már nem kutatható, a második világháborúban tragikus körülmények között megsemmisült, ezért is különlegesen jelentős minden egyes megmaradt dokumentum. A költőhöz köthető relikviák egyik becses részét szülővárosában, Nagyszalontán őrzik, így könyvtárának fennmaradt köteteit személyes tárgyaival együtt a szalontai Csonka toronyban kialakított emlékmúzeumban tekinthetik meg a kutatók és a tisztelők. Az Arany János halála utáni hetekben szülővárosa megalapította az Arany Emlékbizottságot és kezdeményezte egy emlékszoba kialakítását. A grémium megkereste a költő fiát, Arany Lászlót, az örökség tulajdonosát, hogy engedjen át irodalomtörténeti értékű kulturális tárgyakat, emlékeket a megszervezendő múzeumnak. Az örökös meghallgatta a kérést, és 1885. április 8-án kelt adománylevelével lényegében megalapította az emlékmúzeumot. Arany László ajándékozó levelében tudatta a várossal, hogy „boldogult atyám bútorait, ruhaneműit, könyveinek egy részét, a szobájában volt apróságokat, továbbá a különböző kütüntetésekre vonatkozó okiratokat, a ravatalára küldött koszorúk szalagjait” az emlékbizottságnak átengedi. A könyvtár nagyobb részét Arany László magánál tartotta, de – mint írta – „intézkedni fogok, hogy majdan ezek is az emlékszobába jussanak.” Erre azonban sajnálatos módon nem került sor, halála megakadályozta terve megvalósításában. Özvegye, Szalay Gizella tulajdonába került a hagyatéknagyon nagyobb része, aki a kéziratok egy részét különféle közintézmények – OSZK, MTA – és a költő életében jelentős szerepet betöltő iskolák, így Debrecen, Kisújszállás és Nagykőrös között szétosztotta. A könyvek, kéziratok, különböző emléktárgyak többsége azonban nála maradt, illetve második férje, Voinovich Géza irodalomtörténész, Arany biográfusa kezelte. A második világháború alatt, 1945. január 30-án a házaspár budai villáját bombatalálat érte, az idősebb Szalay Gizella a romok között lelte halálát, és a felbecsülhetetlen értékű Arany-hagyaték is ekkor semmisült meg.

A Nagyszalontára került résznek is meglehetősen viszontagságos sors jutott osztályrészüln. Pontos katalógus nem készült a könyvekről, ugyan Arany László bélyegzővel megjelölte az általa adományozott tomusokat, a hagyaték összetétele sokszor változott, hol eltűntek, hol pedig bekerültek különböző nyomtatványok. 1913-ban jelentős gyarapodást hozott, amikor Szél Kálmán nagyszalontai lelkész, Arany Juliska férje, évtizedekkel korábban elhunyt felesége könyveit a múzeumnak ajándékozta. Ez volt az úgynevezett Juliska könyvtára, melynek egyik értéke, hogy a költő nagy szeretettel és figyelemmel formálta lánya szellemi világát, így a többnyire szép kiállítású kötetek elsősorban a költő szellemiségét tükrözik.

Arany tudatos olvasó volt, vagyis könyveit olvasás közben általában szeljegyzetekkel, glosszákkal, különféle megjegyzésekkel látta el. Ezek a bejegyzések a költő szellemi életének, tájékozódásának fontos forrásai és a kritikai kiadásban teszik közzé a gyakran nem könnyen olvasható, szinte mikroszkopikus méretű bejegyzéseket, amelyek azonosítását az is nehezíti, hogy időnként mára elmosódott grafitjal jelölte észrevételeit.

A nagyszalontai könyvtár állományáról megbízható katalógus nem készült. Különféle korokban különféle leltárjegyzékek keletkeztek, illetve 1912-ben Debreczeni Ferenc állított össze egy füzetes katalógust, amelyhez számos kiegészítés, pótlás, helyesbítés kapcsolódott. A meglehetősen kaotikus viszonyok okozták, hogy arra az egyszerű kérdésre: hány kötetet tartalmaz a gyűjtemény, hosszú időn keresztül sem sikerült megnyugtató választ adni. A tudományos igényű katalógus hiánya jelentős mértékben nehezítette a kutatást is, ezért született az a döntés, hogy „nyomatott és véglegesített katalógus nélkül lehetetlen az anyag kritikai feldolgozása, mert továbbra is az eltérő, egymásnak ellentmondó szóbeli és írásbeli adatok, legendák, emlékezések hálójában fog vergődni a munka.”

A most napvilágot látott terjedelmes, roppant részletező jegyzék minden szempontból eleget tesz a filológia igényeinek. Az összeállítás példánykatalógus, vagyis minden művet és időszaki kiadványt különválasztott a szerkesztő, Hász-Fehér Katalin. Ez azt jelenti, hogy minden egyes kötet és minden egyes folyóiratszám önálló tételszámot kapott. A katalógusban így 1715 kiadványpéldány leírása található. Csak összehasonlításképpen: a korábbi jegyzékek hol műveket regisztráltak, hol pedig darabot, egy 1965-ös felmérés 2434 kötetről adott hírt, 1968-ban egy másik összeállítás 800 műről tudósított, egy másik jegyzék 1992-ben pedig 568 mű 1872 példányát említette. A regisztrált 1715 példány közül 487 az önálló kiadvány (könyv) és 1228 az időszaki kiadványok részegységeinek a száma. Van néhány olyan példány, amely 1882-t követően, Arany halála után jelent meg, így nem tartozhatott a költő bibliotékájába, azonban mivel a korábbi összeírások regisztráltak, a mostani katalógusban is szerepel. A jegyzékben megtalálhatók a Juliska-könyvtár példányai, eredetét ugyan feltünteti a katalógus, de nem külön csoportban szerepelnek a leírások. Oka, hogy az idők során fizikailag is összeolvadt a két gyűjtemény. Az összeállítás végén megtalálhatók az időközben eltűnt, de a korábbi jegyzékekben még szereplő művek adatai, Arany könyvtárából 63 mű és 70 folyóiratszám, Arany Juliska tékájából pedig 54 mű hiányzik.

A fennmaradt kötetek az eszmetörténeti és kegyeleti szempontokon túl Arany János glosszái, megjegyzései miatt fontosak. A 487 önálló kiadványból 202 tartalmaz valamilyen bejegyzést, az időszaki kiadványok 1228 példánya közül pedig 228 darabban található marginália. Az összes bejegyzés száma 10.016, amely 430 példányban található.

A katalógusban minden példány önálló tételszámot kapott. Az első rész A könyvek katalógusa, a második pedig a Periodikumok katalógusa. (Ebbe a részbe kerültek egyébként Arany egykori térképei is, összesen 13 darab.) A példányok leírása a két részben némileg eltér egymástól. A katalógus fő szerkezeti eleme mindkét részben a betűrend, a könyveknél szerzői név vagy cím, a folyóiratoknál értelemszerűen a cím a rendezés alapja. A könyvek leírásánál az alábbi adatok sorakoznak: a szerző, illetve cím közlése után az esetleges fotófelvételek adata található a lelőhely közlésével együtt. A következő elem a korábbi jegyzékek, katalógusok adatainak megadása. Ezután látható a korábbi könyvtári és leltári jelzetek száma. A következő adat a méret közlése, a dokumentum magassága centiméterben kifejezve és a lapszám. Amennyiben tulajdonbélyegző van a könyvön, ebben az adatszoportban található annak közlése, majd az állapot meghatározása következik. Fontos információ, hogy a dokumentum lapjai fel lettek-e vágva, vagyis Arany átlapozta-e a kötetet. (Bár kétségtelen tény, hogy a példány felvágása évtizedekkel később más személy által is megtörténhetett.) Az utolsó adatelem pedig annak közlése, hogy Arany megjegyzései olvashatók-e a kötetben. Egyes példányoknál ez az általános séma egyéb elemek közlésével bővül, így például amennyiben dedikált a mű, azt is feltünteti a katalógus, akárcsak azt, ha nem Arany kezétől származó marginália van a példányon. Helyenként megjegyzés is kapcsolódik a leíráshoz, minden olyan információval, amely adott esetben fontos lehet a kutatóknak.

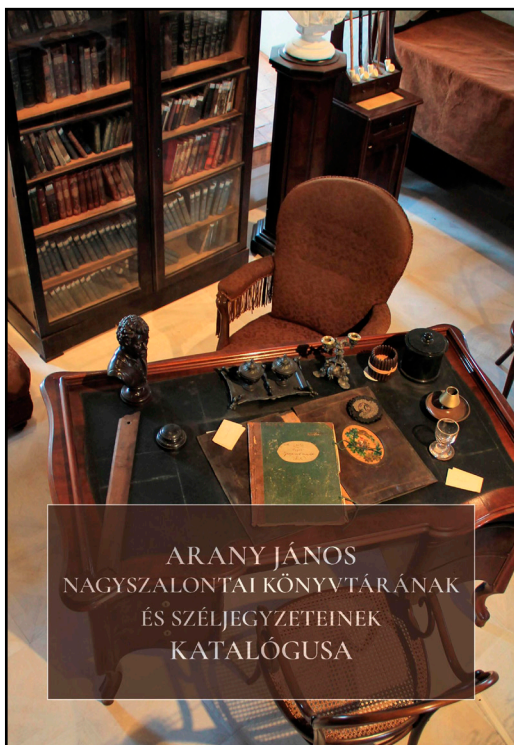
Az időszaki kiadványok tételszámozása összetett, római számmal jelölte a szerkesztő az adott periodikumot, majd az egyes konkrét példányok tételszáma folyamatos számozású. A római számmal jelölt összevont főcím mögött látható a folyóirat mérete centiméterben kifejezve. Az arab számokkal jelölt folyamatos tételszámon belül az alábbi adatok sorakoznak: év, évfolyam, kötet, oldalszám, korábbi regisztrációk és hivatkozások, jelzet, pecsét, idegen eredetű bejegyzés, felvágott oldalak közlése, illetve azon cikkek, tanulmányok felsorolása, amelyeknek lapjai fel vannak vágva és végül Arany János esetleges bejegyzései.

A katalógus használatát gazdag mutatórendszer könnyíti meg. Az első A bejegyzéses könyvek mutatója megjelenési év szerint; a következő A bejegyzést tartalmazó folyóiratcikkek mutatója évszám szerint. A harmadik A hiányzó kötetek mutatója, az indexben külön részben található meg az 1930 óta eltűnt könyvek adatai, illetve az Arany Juliska könyvei közül hiányzó tételek, valamint az 1930 óta lappangó folyóiratok jegyzéke. Három tételt számlál a 2000-es évek óta eltűnt kötetek jegyzéke. Az utolsó mutató pedig azokat a könyveket sorolja fel, amelyek Debreczeni Ferenc eredeti katalógusában nem szerepelnek, viszont ma megtalálhatók. A rövidítések jegyzéke és egy gondosan szerkesztett névmutató zárja a kötetet. Hász-Fehér Katalin alapos és megbízható katalógusa nélkülözhetetlen segédlete a költő munkásságát kutatóknak.

Arany János nagyszalontai könyvtárának és széljegyzeteinek katalógusa / [sajtó alá rend.] Hász-Fehér Katalin ; [közread. az] ... MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet. – Budapest : Universitas : MTA BTK ITI, 2019. - 1065 p. ; 24 cm

Jegyzet

1. A levelet közli: Dánielisz Endre: *Arany-émlékek Nagyszalontán: tanulmányok, dokumentumok.* Bukarest, Kriterion – Budapest, Gondolat, 1984. 8-10. p.

Elkészültek az OSZK piliscsabai raktárának látványtervei

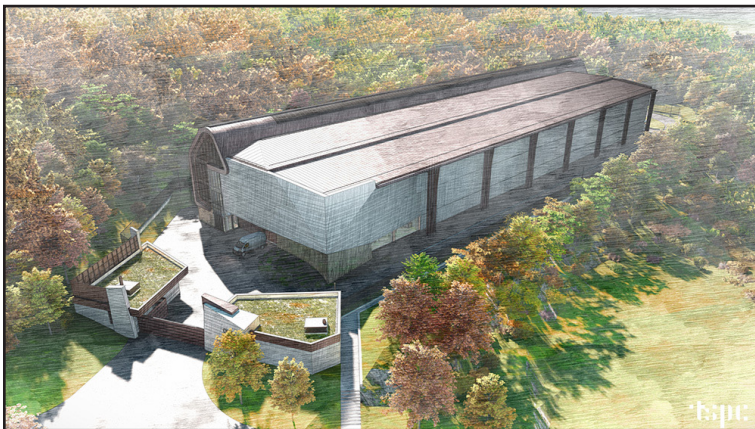
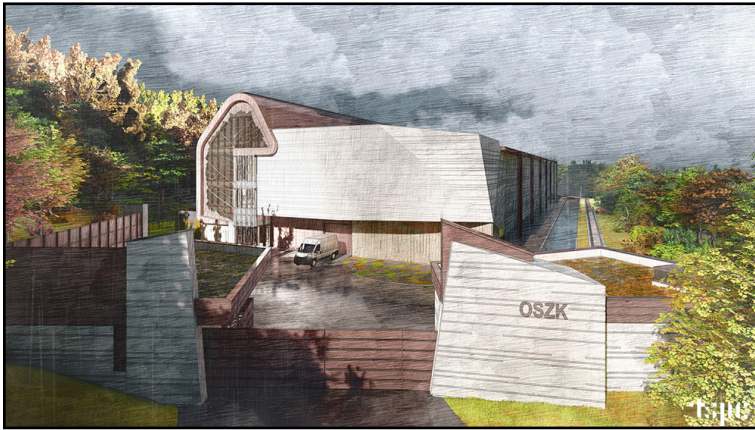
Magyarországon előkép nélküli, de a világon is egyedinek számító, különleges épületet tervezett a megrendelő Nemzeti Vagyongazdálkodási és Üzemeltető Országos Széchényi Könyvtár számára a TSPC Csoport:

Piliscsabán, a Iosephinum területén épülhet meg az az úgynevezett archivális raktár, amely az írott nemzeti örökség megőrzésének helye lesz.

A piliscsabai beruházás célja az archiválási, azaz tartós megőrzési kötelezettséggel érintett (sokszor muzeális) dokumentumok megfelelő tárolása.

Bővebben a projektről a tervezőcsoport honlapján,
a www.tspc.hu oldalon olvashatnak.

(Forrás: www.oszk.hu)

(A képek forrása:
www.tspc.hu/szaz-evre-tervezett-a-tspc-csoport-ilyen-lesz-az-orszagos-szechenyi-konyvtar-archivalis-raktara/)

3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K
3K